

lanság a C1 szint pontosítása körül, az EURO-nyelvvizsgák szintillesztése közben sikerült olyan stabil referenciapontokat találni, amelyek lehetővé teszik azok KER-hez történő szakszerű és pontos illesztését.

Dávid Gergely monográfiája általában a validálás és konkrétan a szintillesztés szempontjából fontos mű, jelentős tudományos újításokat is tartalmaz. Stílusosan, különlegesen szép brit angolsággal és meggyőző terminológiai pontossággal mutatja be a szintillesztési munka elképesztő volumenét és a sikerhez elengedhetetlenül szükséges, részletekbe menő pontosságot. A leírás tükrözi a viszontagságoktól sem mentes, nagy türelmet és precíz munkát igénylő csapatmunka minden állomását, nem különben a projektvezető higgadságát, kreativitását és határozott döntési képességét a kritikus helyzetekben. Ez az úttörő jellegű, kiváló minőségű mű nagy segítséget nyújthat mindazoknak a kevésbé képzett vizsgáztatóknak és vizsgafejlesztőknek, akik még csak most ismerkednek a szintillesztés követelményei által támasztott feladatokkal, vagy még kevésbé tudták elfogadni azt, hogy ez a szakmai minőségbiztosítás folyamatos, szükséges és kívánatos.

Bárdos Jenő

Aila-Leena Matthies és Ehrenhard Skiera (2011, szerk.): Finnország művelődési és oktatási rendszere

Gondolat Kiadó, Budapest. 301 o.

A PISA tanulói teljesítménymérésen elért pontszámok eredményeképpen a 2000-es évek elejétől jelentős érdeklődés indult meg a finn közoktatási rendszer és a finnországi oktatás napi gyakorlata irányába. Különösen azon országok oktatáspolitikai és módszertani szakértői részéről, ahol az oktatási rendszer teljesítményének fokmérőjeként ismerték el a PISA teljesítményméréseken elért pontszámokat, és az országok rangsorában elfoglalt helyezést. Az érdeklődés jelentős volt Európa német nyelvterületein is. Németországban és Ausztriában – eltérően hazánktól – a PISA tanulói teljesítménymérésről és a nemzeti oktatási rendszerek teljesítményéről kialakult vitában erőteljesek voltak a szkeptikus és kritikát megfogalmazó hangok, többnyire az akadémiai tudományosság képviselői részéről.

A hazai nevelés- és oktatáskutatási közegben viszonylag kevés olyan komparatista vagy komparatistikai kutatócsoport működik, amely azt az összetett feladatot vállalja, hogy egy régió vagy ország oktatási rendszeréről monografikus művet ír. Ennek oka kettős. Egyrészt a feltárandó irodalom összegyűjtése, annak feldolgozása, az adott oktatási rendszerről való személyes tapasztalatszerzés és a több tudományterület szempontjai szerinti tájékozódás kapcsolati-ke-, idő- és pénzigényes. Másrészt az utóbbi két évtizedben az oktatással kapcsolatos nemzetközi információáramlásban – különösen a kevésbé ismert régiók és országok esetében – vezető szerepet kapott a szakértői tudás közvetítése. A tényekre, adatokra alapozott megismerés a nemzetek feletti szervezetek adatelemzési és adatközzételti tevékenységének következtében napjainkra az elektronikus megjelenésű szövegek segítségével pillanatok alatt járható út. Ez ugyanakkor egy sajátos hangsúlyeltolódással is jár: az akadémiai tudományosságot, problémafelvetést és nyelvezetet sok esetben a politikai szándékokkal konstruált nyelvezet és világkép helyettesíti. Hasonló a helyzet Finnország esetében is. Sokat olvasni „finn csodáról”, „finn sikerről”, „finn mintáról”, „kimagaslóan teljesítő finn diákokról és oktatási rendszerről”, s jóval kevesebbet a finn neveléstörténetről, a jelenben is érvényesülő évszázados tendenciákról, a nemzetközi hatásokról, az évtizedekig zajló, vérre menő oktatáspolitikai küzdelmekről, sőt, az sem egészen világos, kik is a sokat hivatkozott „finnek”. A *Gondolat Kiadó* gondozásában megjelent *Finnország művelődési és oktatási rendszere* cí-

mű kötet célja ezen utóbbi kérdéskör megvilágítása: átfogó és alapos képet nyújtani arról a csak jelszavak és szlogenek mentén felszínesen ismert világról, amit finn oktatási rendszernek nevezünk.

A kötet huszonöt, német és finn szerző által írt tanulmányt tartalmaz. Ha az egyes részek szerzőihez a nagy számú hazai közreműködőt is hozzászámítjuk, akkor igazi nemzetközi szakmai összefogással keletkezett kötetről beszélhetünk. Szerencsésnek tartjuk azt a körülményt, hogy a hazai kiadás létrehozásában jelentős szerepe volt a neveléstörténet jeles hazai professzorának, *Németh András*nak, valamint az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolája hallgatóinak. A neveléstörténeti érdeklődés olyan szemlélet és kutatói alapállás megjelenésére utal Finnországgal kapcsolatosan, amely eddig csak kismértékben érvényesült az utóbbi évtizedekben a hazai szakirodalomban.

A bevezetőben olvasható általános földrajzi, kulturális jellemzést követően az ország iskolarendszerével, majd a finn neveléstörténet fordulataival ismerkedhetünk meg. A Finnországra vonatkozó rész zárásaként a jövő felé mutató kihívásokat foglalja össze vázlatosan a fejezet szerzője.

A kötet bemutatja azokat a jellegzetes finn nemzeti oktatási kérdéseket, problematikákat, amelyek az ország elhelyezkedéséből, nyelvi elszigeteltségéből, társadalmi körülményeiből erednek és az azokra adott hazai (finn) válaszokat. Ezek közé tartozik az, hogy a finn oktatáspolitikai és az oktatási rendszer alakulását történelmi korszakokon keresztül formálták a kényszerhelyzetek. Például az 1950-es évektől kezdve Finnországban jelentős gazdasági szerkezetváltás zajlott, az agrártársadalom az ötvenes évek végétől kezdve fokozatosan ipari társadalommá alakult át. Ennek egyik mozgatórugója a második világháború után a Szovjetunió részére fizetendő kárpótlás teljesítése. A kötet egyik szerzője szerint „A szükségszerűség, hogy a háborús kárpótlást ipari árukkal, például fémipari termékek formájában teljesítsék, Finnország számára valójában a gazdasági fellendülést jelentette, mert a Szovjetunió a szállított árukra még a kárpótlás (mennyiségének) teljesítése után is rászorult, így a fémipari áruk Finnország fontos kiviteli cikkévé váltak.” (32. o.).

Szintén betekintést kapunk azoknak a fontosabb (svéd, orosz, német) hatásoknak a rendszerébe, amelyek formálták a függetlenség elnyerésének időszakáig a finn oktatási rendszert. A nemzetközi hatások említésekor megjelenik a nemzetek feletti szervezetek utóbbi évtizedekben tapasztalható oktatáspolitikai-formálói erejének említése a mai finn oktatási rendszerre és az oktatás gyakorlatára vonatkozóan.

A kötet szerkesztőit dicséri, hogy a sokszínű közelítés ellenére végig szem előtt tartották azt a gyakorlati célt, hogy az oktatáspolitikai szereplői számára is értelmezhető üzeneteket fogalmazzanak meg. Mindezt a finnországi tapasztalatokra való folyamatos reflektálással érik el: a németországi oktatási rendszer szempontjai alapján ütköztetik a német és a finn tapasztalatokat. Ebből a szempontból kiemelendő az utolsó (10.) fejezet. Itt olvashatók azok a következtetések, amelyek a finnországi oktatási rendszeréből és a németországi viszonyok ismeretéből erednek. A záró fejezet szerzője a finn oktatási rendszer nemzetközi elismertségét több tényezőben foglalja össze. Fontos körülménynek tekinti, hogy a kilencosztályos általános iskolában megvalósul a demokrácia, azaz mindenkinek ugyanolyan esélyei vannak a tudás megszerzésére. Mindehhez hozzájárul a tanári pálya társadalmi megbecsültsége, és az iskolák szakmai önállóságának biztosítása is. Azonban mindennek háttérében a lényeg az, hogy a finn oktatásirányítás messzemenően centralizált és széles körű társadalmi konszenzus áll az oktatáspolitikai törekvései mögött. Ennek az össztársadalmi konszenzusnak a jelszava a döntéshozatal szintjén: „Egymással és nem egymás ellen!”. A finn oktatási rendszer „másolását” nem tartja lehetségesnek. Az okok említésekor a fejezet szerzője hangsúlyozza, hogy a finnországihoz hasonló centrális oktatásirányítás Németországban elképzelhetetlen. Szintén kiemeli, hogy a politikai döntéshozatali mechanizmusokban nem érhető tetten az össztársadalmi konszenzus: „Az oktatásügy Németországban az oktatáspolitikai irányítástól” (291. o.). A tartományok és az oktatáspolitikai résztvevőknek mentalitását a következő jelmondatban látja a szerző összefoglalhatónak: „Egymás ellen és nem egymással!”. A finn tapasztalatok közül általános megfontolásra javasolja a hosszú távú fejlesztések felé történő orientálódást, ehhez az oktatáspolitikai döntések összehangolását és a problémamegoldó kapacitás növelését.

Könyvekről

Különösen a kötet zárótanulmánya, *Aila-Leena Matthies* írása irányítja arra a figyelmet, hogy a finn oktatási rendszer nem függetleníthető az azt körülvevő feltételrendszertől, tehát az északi jóléti állam nyújtotta keretektől. A szerző szerint az 1980-as években még szilárd jóléti rendszert a finnországi gazdasági visszaesés (az 1990-es évek eleje) jelentős gazdaságossági és szervezési kihívások érik. Ennek nyomai felfedezhetők az iskolarendszerben is. A jelenlegi gazdaságpolitika törekvései szintén abba az irányba mutatnak, hogy a neoliberális áramlatok hatására veszélybe kerülnek az évtizedek alatt kiépített jóléti szolgáltatások. Paradox helyzetként a Finnországot oktatási mintának tekintő országok a felé az egyenlőségen és demokrácián alapuló oktatáspolitikára törekveszenek, amit Finnország napjainkban leépít.

Ugyanakkor az eredeti mű szerzői nem hoztak egyértelmű döntést abban a tekintetben, hogy az aktuális politikai hangoktól mentes problémafelvető, megismerő, leíró alapállást alkalmazzák vagy valamely oktatáspolitikai szempontrendszert beemelve jellemezzék Finnországot. Ezáltal az olvasó olykor a leginformatívabb fejezetekben is normatív kijelentéseket olvashat, például: „A folyamatos újítás még mindig szükséges, akárcsak a tanárok állandó továbbképzése. Másként nem marad Finnország a nemzetközi összehasonlító tanulmányokban az alapoktatás mintaállama” (89. o.).

A kötet minden erénye mellett tartalmaz néhány formai pontatlanságot. Ezek a kötet tartalmi érdemeit nem csorbitják, ám a fejezetek forrásszövegeként vagy szakirodalmi tájékozásként való alkalmazása a kutatási szándékkal közelítő olvasók részéről kellő körültekintést igényel.

Gál Attila